

V I N T A G E

Constantin (Costică) Beldie, publicist, traducător, memorialist, s-a născut în 8 septembrie 1887 la București; era fiul cel mai mare al lui Dumitru Georgescu-Beldie din Stroești, jud. Argeș, și al soției sale, Maria (n. Șercăianu, din satul Dopca, jud. Brașov). Este educat în copilărie, la București, după ideile moderne ale vremii: merge la Kindergarten, primește lecții de germană, franceză și engleză, frecventează o școală de dans și una de velocipedie. Urmează școala de la Sf. Sava, apoi gimnaziul Gh. Șincai. Nu termină liceul, e nevoit, familia sărăcind, să muncească: în 1904–1906 ocupă posturi de învățător de țară, în 1907 primește o bursă și o angajare în corul Mitropoliei, între 1908 și 1910 lucrează ca funcționar în laboratorul de analize medicale al dr. Gabriel Robin. Abia în 1913 absolvă Secția clasică a liceului Sf. Sava, după care se înscrie la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București (diploma i se va elibera în 1920). Din 1908 devenise secretarul de redacție al *Noii Reviste Române*, condusă de mentorul său, C. Rădulescu-Motru, revistă de care se va ocupa până în 1916, când România intră în război. La *Noua Revistă Română* scrie articole, are rubrici permanente, colaborează cu Ioachim Botez, Ramiro Ortiz, Nae Ionescu, Ion Trivale, Artur Gorovei ș.a. Participă, ca plutonier t.r., la război, implicându-se intens în activități administrativ-organizatorice. După război face din plin publicistică, scrie două broșuri adresate tinerilor – *Ce vrem. Catehism pentru suflete nehotărâte și Glossa spiritului cărțurăresc. Încercare anti-intelectualistă* –, pe care le publică în Colecția Cărților Galbene, inițiată de el. Devine, între 1919 și 1928, secretarul de redacție al altei reviste conduse de Rădulescu-Motru, *Ideea Europeană*, unde îi are drept colaboratori, între alții, pe Dan Barbilian, Emanoil Bucuța, Ion Vianu, Nae Ionescu, Octav Onicescu, Felix Aderca, Emil Isac, Ramiro Ortiz, Cora Irineu (care i-a fost iubită și care s-ar fi sinucis, s-a spus, din cauza lui). În paralel cu munca de secretar de redacție, organizează Conferințele *Ideii Europene*, remarcate în epocă. Între 1913 și 1947, când se pensionează, predă limba română și alte discipline la Școala Superioară de Arte și Meserii și la licee industriale. În anii 1919–1924 este numit directorul, apoi administratorul-delegat al societății Reforma Socială, în perioada 1924–1928 este director comercial în Centrala Cărții SA, între 1928 și 1930 este directorul Editurii Cultura Națională, iar în 1932 conduce Imprimeria Națională. Între 1930 și 1932 are funcția de director la Direcția Recensământului General al Populației, iar din 1932 până în 1939 lucrează la Loteria de Stat. După pensionare înființează așa-numita Academie Beldie, un fel de cenaclu care funcționează la domiciliul său din Jules Michelet, mediul de gestație a viitoarelor memorii. Financiar o duce greu, e nevoit în această perioadă să facă muncă de corector în tipografie. Moare de endocardită malignă pe 11 iunie 1953, la București.

Memoriile sale, depuse spre publicare la Ed. Minerva în 1954 (sau, după mărturia istoricului literar Z. Ornea, în anii '70), apar abia în 2000 (volumul I) și 2005 (volumul II) – vezi Nota asupra ediției.

CONSTANTIN BELDIE
CALEIDOSCOPIUL
UNEI JUMĂTĂȚI DE VEAC ÎN
BUCUREȘTI
(1900-1950)
și alte pagini memorialistice

Ediție îngrijită de
OANA BÂRNA

Postfață de
NICOLAE P. LEONĂCHESCU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2014, pentru prezenta ediție

Lucrare apărută cu acordul COPYRO –
Societate de Gestiune Colectivă a Drepturilor de Autor

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Beldie, Constantin

Caleidoscopul unei jumătăți de veac în București: (1900–1950)

și alte pagini memorialistice / Constantin Beldie;

postfață: Nicolae P. Leonăchescu; ed. îngrijită de Oana Bârna. –

București: Humanitas, 2014

ISBN 978-973-50-4574-6

I. Leonăchescu, Nicolae P. (postf.)

II. Bârna, Oana (ed.)

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Scrierile memorialistice ale lui Constantin Beldie au apărut în două volume la edituri diferite, în momente diferite: primul volum, cu titlul *Memorii [Caleidoscopul unei jumătăți de veac în București (1900–1950)]*, a fost publicat de Editura Albatros în anul 2000; al doilea, intitulat *Oameni văzuți de aproape*, mai curând un volum de portrete decât de memorii*, conținând un șocant capitol despre Nae Ionescu, a apărut sub îngrijirea lui Dan Zamfirescu la Editura Roza Vânturilor în 2005.

Prezenta ediție a primului volum de memorii al lui Constantin Beldie a fost abreviată în interesul cititorului de astăzi. Pornind de la ediția princeps apărută la Albatros, am făcut următoarele tăieturi, semnalate în text prin [...]:

— am suprimat trei mici capitole (plasate între „Cartea a treia” și „Cartea a patra”), capitole de altă factură decât restul

* Autorul pomenește acest volum la p. 125 a ediției de față: „Chipurile fizice și morale ale unor colaboratori ai revistei amintite [*Ideea Europeană*], dimpreună cu altele, întâmplător alese printre contemporanii mei, vor încăpea, poate, într-un volum deosebit, dar apărând concomitent cu cel de față și intitulat *Oameni văzuți de aproape*.” Nicolae P. Leonăchescu, biograful lui Constantin Beldie și cel care semnează postfața acestei ediții, spune că volumul de portrete a fost alcătuit în paralel cu cel de memorii și că, în 1982, a avut ocazia să citească o dactilogramă de 655 de pagini cu titlul *Lume și întâmplări dintr-o jumătate de veac. Amintiri (1900–1950)*, reunind ambele volume; o copie a acestei dactilograme fusese depusă spre publicare la Editura Minerva de fiul memorialistului, Alexandru Beldie, de prin 1954 (v. Nicolae P. Leonăchescu, *Constantin Beldie văzut din alt secol*, Ed. AGIR, București, 2011, pp. 282 și 283). Manuscrisul (sau dactilograma?) memoriilor ar fi fost donate de Nicolae Vătămanu, prietenul și medicul curant al autorului, Bibliotecii Academiei Române, dar biograful nu a reușit să le găsească aici (*ibid.*, p. 288).

textului și care întrerupeau în mod evident – și derutant pentru cititor – fluxul memorialistic: „Glossa spiritului cărturăresc. Încercare antiintellectualistă“, „Ce vrem. Catehism pentru suflete nehotărâte“ (ambele broșuri publicate anterior, conținând precepte de viață sănătoasă adresate tinerilor) și „Post-scriptum la treizeci de ani de la apariția *Glossei spiritului cărturăresc* și a *Catehismului pentru suflete nehotărâte*“;

— am intervenit în mare măsură în „Cartea a patra“, cea mai amplă a volumului, dedicată perioadei în care autorul a fost secretar de redacție la *Noua Revistă Română* și apoi la *Ideea Europeană*, scurtând portretele colaboratorilor la aceste reviste și comentariile la opera lor publicistică sau de alt fel și suprimând citatele extinse, dintre care unele se întind pe multe pagini;

— și în alte capitole am eliminat citatele extinse, unele digresiuni care duceau cititorul mult prea departe de subiect sau anumite comentarii și reflecții cu rol pur retoric.

Am făcut aceste tăieturi, cum spuneam, în interesul cititorului de azi, mai grăbit decât cel din alte vremuri. Sperăm să-i oferim astfel o ediție accesibilă și agreabilă, aptă, în definitiv, să pună în valoare calitățile de mare memorialist ale autorului, pe care numai verva nebună și uriașa poftă de a povesti îl fac uneori să divagheze în exces ori să devină prolix. Și ne facem iluzia că secretarul de redacție Beldie, cel care intervenea adesea în textele pe care le publica (o mărturisește undeva în acest volum), ar fi mulțumit de ediția prezentă.

Dincolo de abrevieri, am adus numeroase corecturi textului apărut la Editura Albatros în 2000; o listă de erori publicase Nicolae P. Leonăchescu în cartea sa biografică, dar am descoperit și altele. De asemenea, au fost verificate toate numele proprii, precum și citatele, expresiile etc. în franceză și în latină, care au fost traduse în subsolul paginii. Ici-colo am intervenit în text spre a-l clarifica, marcând aceste intervenții cu paranteze drepte. Am actualizat ortografia, fără a modifica însă formele de limbă caracteristice autorului, cât se poate de pitorești, fie ele și ieșite din uz sau nerecomandate azi. Am păstrat

în general variantele autorului, chiar și atunci când acesta ezită între mai multe forme lexicale sau de scriere; totuși, în cazul genitiv-dativului *Noii/Nouei Reviste Române* am optat pentru prima variantă, unificând.

Subtitlul pus între paranteze drepte de Editura Albatros (v. mai sus) este de fapt titlul „Cărții întâi“ a volumului. Ca să punem în evidență acest lucru trimitând totuși la un titlu deja cunoscut publicului, am intitulat ediția de față *Caleidoscopul unei jumătăți de veac în București (1900–1950) și alte pagini memorialistice*. Prefața din ediția Albatros, conținând informații biografice foarte utile despre aproape necunoscutul Constantin Beldie, a devenit în volumul nostru, după revizuirea textului de către autor, postfață.

Îi mulțumim profesorului Nicolae P. Leonăchescu pentru sprijinul amabil pe care ni l-a acordat în demersurile de publicare a acestei cărți. Îi mulțumim, de asemenea, doamnei Adina Nanu, care ne-a permis cu multă bunăvoință să reproducem pe clapa cărții portretul lui Constantin Beldie semnat de Sabin Popp (portret pomenit și în postfață la p. 339).

O.B.

**Doctorului N. Vătămanu,
care m-a îndemnat.**

C.B.

*Qui meurt a le droit de tout dire.**

François Villon

*Il faut que celui qui écrit des Mémoires aime
la vérité jusqu'à lui sacrifier toutes choses...
J'ai chérie la vérité jusque contre moi-même...
Je ne me suis arrêté à ménager personne par
aucune considération.***

Saint-Simon

Eu voi da samă de ale mele căte scriu.

Miron Costin

* Cel ce-i pe moarte spune tot (în „Testament“, trad. de Neculai Chirica, în *Operele complete* ale magistrului François Villon, Ed. Minerva, București, 1983). [Toate notele de subsol aparțin editoarei.]

** Trebuie ca cel ce scrie [memorii] să țină la adevăr atât de mult, încât să-i jertfească totul... L-am îndrăgit [adevărul] până și împotriva mea însumi... Nu am căutat să cruț pe nimeni în nici un fel (Saint-Simon, *Memorii*, antologie, trad. de Maria Carпов, Ed. Univers, București, 1990).

Am scris singur, dintru a mea știință, câte s-au tâmplat de au fost în viața mea. Nu mi-au trebuit istoric străin să cetesc și să scriu, că au fost scrise în inima mea. Deci vă poftesc, cetitorilor, pre unde ar fi greșit condeiul meu, să priimiți, să nu gândiți că doară pre voia cuiva sau în pizma cuiva, ce precum s-au tâmplat cu adevăr s-au scris... Cine va vrea să le creadă bine va fi, iar cine nu le va crede iarăși bine va fi: cine cum îi va fi voia, așa va face.

Ion Neculce

Dracul când n-are ce face își pune opinci.

Zicală din popor

CARTEA ÎNTÂI
CALEIDOSCOPUL UNEI JUMĂTĂȚI DE VEAC
ÎN BUCUREȘTI
(1900–1950)

Ridicare de cortină peste un început de veac XX în București. Amintiri începute într-o doară și sfârșite cine știe când. Bucureștii de odinioară, patriarhali, leneși, de trai bun și lesnicios, cu „Micul Paris“, cosmopolit și frivol, și bucureștenii cei adevărați, mahalagiii. Pe cheiurile buruienoase ale gârlei cu cântecul ei dulce și tramvaiul electric, automobilul, cinematograful, gramofonul, aeroplanul, radioul. – Stilurile epocii și dominațiile lor efemere: Secession, Modern Style, futurismul, expresionismul, cubismul, dadaismul și supra-realismul, în contingențele lor cu malurile buruienoase ale Dâmboviței. Moftangiii de bucureșteni, mai snobi și à la page ca nimeni alții pe lume. Nostalgia unor dispariții fără speranțe de întoarcere: figuri și scene din trecutul unui oraș încă nemecanizat și cu ultimii oameni de treabă din Bucureștii puși sub hramul Sfântului Mare Martir Dimitrie Izvorătorul de Mir. – Alte revelații ale veacului nostru: războiul laboratoarelor împotriva bolilor, a deficiențelor fizice și sexuale, a bătrâneții și a morții. Dar guturaiul? dar sărăcia? dar ticăloșia oamenilor și arțagul femeilor noastre? În pragul Vârstei Atomice și glasul prevestitor al Apocalipsului. Anacronisme, metacronisme și paracronisme, lesne de văzut și greu de crezut, în Bucureștii lui 1950. – Burlăcia de pe urmă a memorialistului, care nu vrea să îmbătrânească, și șansele imense ale unui sexagenar cu condei nou la scris. Cum și emoțiile ce i le dau mărunțișurile vieții, spre care este încurajat de îndemnurile lui Tacit, Saint-Simon

și Lamartine. O lume care sfârșește sub ochii noștri și alta care se anunță. – Totuși, prea mult lirism și prea multe reflecții hazardate! Și atunci, se întreabă scriitorul acestei cărți: ce interesează pe cititorul ei de astăzi și ce se va alege pentru judecata sau simpla curiozitate a celui de mâine?

Cu cât mă gândesc la faptele din trecut sau de acum, cu atât îmi pare că există o putere necunoscută care-și face o jucărie din oameni și din destinul lor.

Tacit, *Anale*

PE LA ÎNCEPUTUL ACESTUI VEAC, DÂMBOVIȚA TĂIA ÎN două mahalalele copilăriei mele, Mihai Vodă și Izvorul de o parte, Brezoianul și Gorganul de alta, cu cârciumarii lor albaneji, brutarii și băcanii epiroți, meseriașii nemți, unguri și evrei, bărbierii țigani, funcționarii, militarii și prostituatele de nație autohtonă; mahalale din care se revărsau, în serile cu zăduf, ca să se bălăcească în gărla cu cântecul dulce și apele murdare și într-un neînchipuit amestec de sexe și sudori, bărbații, femeile și copiii localnicilor. Îi simt parcă și azi mirosul ei cald de etuvă.

Viața în Bucureștiul de atunci era patriarhală, leneșă, de trai bun și lesnicioasă pentru toată lumea, iar orașul avea fața unui târg mai procopsit, infestat de venetici și, de aceea, mult colorat; și cu două lumi deosebite, care se ignorau reciproc și de departe: una, similiesropenească prin gusturi, lux, maniere și petreceri, cosmopolită prin interese, viții și tradiții, purtându-și frivolitatea prin câteva localuri și cluburi exclusive, într-un patruleter îngust de câteva străzi, „Micul Paris“; dincolo de care începea, brusc, cealaltă lume, mai greu de definit în diversitatea ei cu caractere tipice, locale, lumea adevăraților bucureșteni, mahalagii care călcau Calea

Victoriei o singură dată pe fiecare an, în serile cu iluminății de Zece Mai.

În Bucureștiul de odinioară, „orașul cu o sută de orașe“, atât de drag prietenului Tudor Arghezi pentru dulceața vieții și pitorescul promiscuităților, scriitorul aci de față a putut privi într-o lungă, prea lungă jumătate de veac la desfășurarea unor prefaceri epocale, legate toate de scurgerea neliniștită și implacabilă a vremilor, dar și de invențiile tehnice care au făcut viața noastră mai comodă, mai facilă, mai suportabilă și, în același timp, mai activă, mai intensă, dirijând chiar viața noastră de fiecare zi, creierul și nervii noștri, munca și amuzamentele noastre, și care au schimbat, prin trecerea acestor amar de ani, mai toată înfățișarea și treapădul extern al acestui oraș, dacă nu chiar ceva din palpitul organelor sale intime cu funcțiuni esențiale și secrete.

Am fost, așadar, spectatorul privilegiat din primele scaune și, uneori, dintre culise al unor premiere de cel mai mare spectacol pe afișul actualităților bucureștene din ultimii cincizeci de ani, și pe care voi încerca să le evoc aci numai în treacăt, amintindu-mi după cum îmi trec prin gând și rând pe rând.

Primul tramvai electric așteptat de călători în stația Brezoianu, cu sufletul la gură și cu urechea lipită de șină; ca și primele electromotoare industriale care au înlocuit, la Impriperia Statului de pe bulevard, pe acel osândit la galere și socialist militant Ionescu, văzut în copilăria mea cum învârtea, zece ore din zi, roata mașinii de tipărit.

Primul automobil, încă neisprăvit și inform, trosnind și fumegând când încerca să urce, cu toată lumea după el ca după urs, coasta Eforiei de pe bulevard; cum și acea încercare ratată a automobilului electric, imitând cu fidelitate o trăsură, cu caroseria din pai împletit și în care frumosul berbant de până mai deunăzi, Tilică Burileanu, mecenatul poeților noștri simbolști, în jachetă pe talie, melon *gris-perle* și barba deretecată fir-de-a-fir, sta rezemat și țepăn, cu palmele înmănușate, pe mânerul de aur al bastonului său de jonc.

Primele demonstrații de cinematograf (curând după botezul său, în flăcări și în sânge, la Bazarul de Caritate din Paris, unde a pierit floarea armorialului Franței), oferite gratuit trecătorilor indiferenți la vitrina ziarului *L'Indépendance Roumaine* și, mai târziu, pe fațada casei Török din Piața Teatrului Național, unde, printre reclame luminoase, se intercalau filme scurte reprezentând intrarea senzațională a unui tren în gară sau aventurile unui soț fugărit de o nevestă iabrașă; după care a urmat, repede, epoca de glorie a cinematografului italian, cu filme sentimentale și istorice și cu eroinele sale celebre prin langurozitatea lor fatală și prin prea lungile lor picioare; și, în sfârșit, epoca de aur de după războiul european, cu marile sale realizări de artă cinematografică, cu filme mute, dar neuitate până astăzi, [chiar dacă] un viitor președinte al Academiei Române, rebel la orice încercare de a-l duce la cinematograf, nu se lăsa deloc convins de viabilitatea Artei a șaptea.

Primul gramofon ambulant, purtat pe un căruț ca o flașnetă, apărut pe lângă grilajul Cișmigiului, unde, cu toată lumea mărunță de pe bulevard, ascultam, prin tuburi lungi de gumă vârate în urechi, și vă închipuiați cu ce emoții, „Asaltul de la Grivița“ înregistrat pe cilindrii de ceară moale; repede popularizat și intrat, cu pâlnia lui multicoloră și cu răsunetele lui barbare de clanaret și de manele orientale, în zaiafetul de duminică al mahalalelor, iar de aci, și mult mai târziu, cu plăcile lui de jazz și hot, în restul lumii melomane.

Primul zbor în București al lui Blériot (eroul „sublim, scria Charles Maurras la 1909, al primului zbor peste cei treizeci de kilometri ai Canalului Mânecii), la 20 de metri deasupra pistei de alergări de la Hipodrom, după o încercare nereușită, cu o săptămână înainte, când venise mulțime de lume din toată țara, întoarsă cu buzele umflate: „Blériot nu zboară, tragere pe sfoară!“; cum și zborul de mare performanță al lui Vlaicu de la Cotroceni la Chitila, unde s-a amenajat primul aerodrom.

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	5
CARTEA ÎNȚÂI	
Caleidoscopul unei jumătăți de veac în București (1900–1950)	11
CARTEA A DOUA	
Antropologia omului bucureștean	29
CARTEA A TREIA	
„Ostași fără martiriu și fără glorie“	87
CARTEA A PATRA	
„Scrieți, băieți, oricum, numai scrieți!“	115
CARTEA A CINCEA	
Bunul meșteșug al vieții noastre	179
CARTEA A ȘASEA	
Moralist fără moralitate	215
CARTEA A ȘAPTEA	
Lumea deocheată a femeilor	273
CARTEA A OPTA	
Oleacă de sportivitate nu strică	303
<i>Postfață</i>	319